

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

MS ./ riksåklagaren ang. mord

(Svea hovrätts dom den 21 november 2017 i mål B 7439-17)

Riksåklagaren har förelagts att skyndsamt svara skriftligen på överklagandet, särskilt i frågan om påföljd.

Jag vill anföra följande

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bakgrund

MS har dömts för mord i två fall, misshandel, olaga frihetsberövande, olaga hot, ofredande och grov stöld, samtliga gärningar begångna den 27 juli 2016.

Tingsrätten bestämde påföljden till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning. Hovrätten har, med tillämpning av 30 kap. 6 § brottsbalken, bestämt påföljden till fängelse på livstid.

Överklagandet till Högsta domstolen

MS yrkar att åtalerna för mord, olaga frihetsberövande och olaga hot ska ogillas.

Som skäl för prövningstillstånd görs gällande att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar förutsättningarna för att döma till fängelse i ett fall där annat inte är konstaterat än att en tilltalad, som begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning, har ett vårdbehov.

Såvitt känt har frågan hur de i 30 kap. 6 § brottsbalken angivna förutsättningarna, dvs. både ett högt straffvärde och ett litet vårdbehov, förhåller sig till varandra och om båda måste föreligga för att presumptionen mot fängelse ska brytas, inte prövats tidigare. I prop. 2007/08:97 uttalar regeringen att i princip båda förutsättningarna ska föreligga samtidigt. Att så är fallet framgår inte direkt av lagtexten, men har i doktrinen ansetts vara välmotiverat.

Prövningstillstånd m.m.

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvillan förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar.

Jag gör i frågan om vad som är bevisat i målet inte någon annan bedömning än hovrätten. Enligt min uppfattning saknas det skäl för prövningstillstånd såvitt avser skuldfrågorna i målet.

Beträffande påföljdsfrågan vill jag anföra följande.

Jag instämmer i hovrättens bedömning att straffvärdet av gärningarna, även med beaktande av MSs psykiska störning, uppgår till fängelse på livstid.

Som försvaret angett har förutsättningarna för att döma till fängelse enligt 30 kap. 6 § brottsbalken när det är fråga om brott med högt straffvärde men där den tilltalade har ett vårdbehov som inte kan anses mindre omfattande inte tidigare prövats av högsta instans.

Mot bakgrund av uttalanden i doktrinen med hänvisning till förarbetena (Borgeke m.fl., Att bestämma påföljd för brott, s. 371, jämfört med prop. 2007/08:97 s. 39) samt hovrättens bedömning utifrån lagtextens ordalydelse och förarbetena (domen s. 14) vore det i och för sig av intresse att Högsta domstolen klargör huruvida det krävs både ett högt straffvärde och ett litet vårdbehov för att presumptionen mot fängelse enligt 30 kap. 6 § brottsbalken ska kunna brytas.

Enligt min uppfattning är dock förevarande mål inte något lämpligt mål för en prövning i Högsta domstolen. Jag vill i denna fråga anföra följande.

För att påföljden överlämnande till rättspsykiatrisk vård ska kunna dömas ut krävs att gärningsmannen lider av en allvarlig psykisk störning och har behov av psykiatrisk tvångsvård (31 kap. 3 § brottsbalken).

Det är domstolen som ska bedöma om det finns behov av rättspsykiatrisk vård. Som framgår av NJA 2004 s. 702 måste domstolen dock fästa stort avseende vid innehållet i utlåtande över rättspsykiatrisk undersökning vilket föreligger i målet. Vad domstolen har att göra är att pröva den utredning som framlagts och söka bilda sig en egen uppfattning på grundval av detta material. Olika faktorer

påverkar denna prövning. Det kan vara sakkunskapen hos de personer som yttrat sig, det underlag som de har använt sig av, förutsättningarna för deras observationer av det psykiska tillståndet (t.ex. undersökningssituation och tidsrymd) samt de bedömningar som de gjort och hur de redovisat dessa.

Jag har inför avgivandet av svarsskrivelsen tagit del av det rättspsykiatriska utlåtandet samt yttrandena av Socialstyrelsens rättsliga råd och Socialstyrelsens vetenskapliga råd, professorn Marianne Kristiansson.

Jag kan instämma i hovrättens bedömning att övervägande skäl talar för att MS begått de åtalade gärningarna under påverkan av en allvarlig psykisk störning, vilket innebär att det råder en presumtion mot fängelse. Som hovrätten funnit har MSs tillstånd vid gärningen inte varit sådant att det föreligger ett absolut fängelseförbud enligt 30 kap. 6 § andra stycket brottsbalken i detta fall.

Enligt min uppfattning är det utifrån utredningarna och omständigheterna i övrigt tveksamt om MS fortfarande kan anses lida av en allvarlig psykisk störning och än mindre att det med hänsyn till hans psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt är påkallat att han är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård, som är förenad med frihetsberövande och annat tvång (31 kap. 3 § brottsbalken).

MS har under hela brottsutredningen samt under rättegångarna i tings- och hovrätt (med undantag för de kortare perioder han vistats på rättspsykiatrisk klinik med anledning av utredning av hans psykiska tillstånd) varit och är fortfarande placerad i häkte. Han har, när han var föremål för utredning och bedömning av Marianne Kristiansson, valt att inte medverka i undersökning, varför hon inte på ett tillförlitligt sätt kunnat bedöma vare sig hans psykiska tillstånd eller hans vårdbehov. Det har mot denna bakgrund framförts kritiska synpunkter på yttrandet från Socialstyrelsens rättsliga råd eftersom det snarare inger mer betänkligheter om MSs psykiska status än vad det klargör, vilket hovrätten till viss del varit benägen att hålla med om (se hovrättens dom s. 10).

Hovrätten har, då MSs psykiska status och vårdbehov inte kunnat utredas, valt att utgå ifrån att han fortfarande får anses lida av en allvarlig psykisk störning och att hans vårdbehov inte kan anses mindre omfattande. Enligt min uppfattning medför dock bl.a. det förhållandet att MSs vårdbehov uppenbarligen har kunnat och fortfarande kan tillgodoses i häktet att övervägande skäl talar för att det i hans fall inte är påkallat att han är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård, som är förenad med frihetsberövande och annat tvång (31 kap. 3 § brottsbalken). Det saknas därmed enligt min mening förutsättningar för att överlämna honom till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning. Enligt min uppfattning kan, mot bakgrund av det synnerligen höga straffvärdet, någon annan påföljd än fängelse inte komma ifråga. Hovrättens domslut bör därför fastställas.

Jag kan konstatera att, om prövningstillstånd meddelas, det underlag som Högsta domstolen skulle komma att grunda sitt avgörande på är bristfälligt i frågan om MS fortfarande lider av en allvarlig psykisk störning och vilket vårdbehov han i så fall har. Därtill talar omständigheterna i övrigt mot att det i detta fall föreligger ett vårdbehov som är mer än begränsat.

Det bör även framhållas att hovrätten vid sin bedömning av om synnerliga skäl för fängelse föreligger även i viss mån beaktat att MS återfallit i brott samt haft kontaktförbud mot en av de målsägande som han nu ska dömas för att ha mördat samt att hans handlande, åtminstone till viss del, har berott på att han själv har vållat sitt tillstånd vid gärningarna genom att medvetet använda medicin i strid med läkares ordination i kombination med en hög alkoholkonsumtion (hovrättens dom s. 13). Jag vill därvid påpeka att självförvållade tillstånd enligt motiven ska tillmätas betydande vikt vid bedömningen av om synnerliga skäl föreligger (prop 2007/08:97 s. 24).

Sammanfattningsvis kan jag inte se att det är av intresse ur prejudikatsynpunkt att Högsta domstolen prövar påföljdsfrågan i förevarande mål. Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bevisning

Jag ber att få återkomma med utvecklande av min talan i sak, bevisuppgift samt med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Anders Perklev.

My Hedström

Kopia till

Utvecklingscentrum Stockholm
Norrorts åklagarkammare i Stockholm (AM-60729-16)
Kammaråklagararen Ann-Marie Green